

Mai més!

Butlletí d'informació i comunicació de l'Amical de Mauthausen

i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya

Sumari

- 1 · 40 anys de la legalització de l'Amical.
 - En estat d'alerta.
- 3 · Col·laboracions.
 - Als 75 anys de la batalla de Stalingrad.
- 4 · Ministeri Afers Exteriors Israel oculta lleis racials franquistes.
- 5 · Dia Internacional Holocaust.
 - Actes a Madrid.
- 6 · Informacions.
 - Congrès: European Association for Holocaust Studies.
 - II Trobada Xarxa ciutats contra impunitat franquista.
 - Pla drets Humans ajuntament Madrid.
 - Contra impunitat franquisme.
 - Protesta Fed. Ass. Memòria Hca. Múrcia.
- 7 · Drets civils i socials per a tothom.
 - Renée Lafont. Primera periodista afusellada pel franquisme.
 - Dia Nacional exili i deportació. Prats de Molló.
- 8 · Atemptat nazi contra el monument de Vinaròs.
 - Homenatges.
 - Santiago Ventosinos.
 - Eliseu Villalba.
- 9 · J. Dobón, J. Guinot i M.A. Ortells.
 - Homenatge víctimes madrilenyes dels camps nazis..
- 10 · Extremadura.
 - País Basc.
 - Conferències i Exposicions.
- 12 · Recordem a....
 - Acròstic Temàtic núm. 17.

© Amical de Mauthausen i altres camps de concentració nazis.

Sils, 1 baixos – 08002 Barcelona
Tel. 93 302 75 94

e-mail: info@amical-mauthausen.org
REDACCIÓ: Rosa Toran i Josep San Martín.

MAQUETACIÓ: Josep San Martín.

Dipòsit legal: B-14.608-2001

S'autoritza la reproducció de fragments citant-ne la procedència..

Enguany es compleixen 40 anys de la legalització de l'Amical

L'Amical té una llarga vida de lluita i compromís des de l'any 1962 quan uns quants exdeportats s'entestaren en establir vincles de solidaritat i fraternitat entre ells i les famílies de les víctimes. Van caldre 16 anys de dificultats i perseverança fins arribar a la legalització de l'associació, reiteradament negada per la ignominiosa Dictadura, en el ja llunyà 1978. És l'exemple d'aquells homes i dones que arriscaren la seva seguretat per fidelitat al compromís adquirit en sortir lliures dels maleïts camps nazis, la defensa dels seus drets i la divulgació de la seva experiència per fer-la esdevenir lliçó, allò que ens esperona a seguir el seu combat i a no defallir, malgrat l'absència de la seva paraula i el seu mes-

tratge.

Hem volgut deixar constància de la seva petjada que anima el nostre treball actual en un vídeo que podeu veure a la pàgina web de l'Amical:

<http://amical-mauthausen.org/ca/amical-mauthausen/missio-valors-i-historia/>

En estat d'alerta

A les portes dels actes commemoratius del 73 aniversari de l'alliberament dels camps nazis, hem de mantenir l'estat d'alerta enfront la situació política que es viu a molts països d'Europa, on l'extrema dreta actua de forma impune i organitza manifestacions de tall neonazi, davant la tolerància dels governs. Hem expressat la nostra preocupació en diverses formes (assistència a manifestacions, defensa dels drets dels refugiats, articles a premsa, com l'aparegut a *Público* el 18 de febrer d'enguany, etc.). Però també hi ha formes més subtils que despleguen tesis revisionistes des del punt de vista històric i que malmeten la dignitat de les víctimes, al costat d'incompliment de les lleis de memòria històrica, com succeeix amb la postura del govern d'Espanya, ignorant les resolucions internacionals com les de la mateixa ONU, privant la societat del seu dret a la Veritat, Justícia i Reparació,

reproduint els discursos dels vencedors.

I avui ens trobem immersos en una pugna que ens afecta directament i que requereix la nostra activa involucració. El govern d'ultradreta austríac, amb les seves declaracions entorn els refugiats i immigrants pot iniciar una dinàmica persecutòria i discriminatòria que malmet els principis que guien les associacions com la nostra, fidel als principis que juraren els supervivents després dels alliberaments dels camps. No oblidem que el camp memorial de Mauthausen depèn del Ministeri d'Interior austríac i que justament en ell s'hi realitza un intens treball commemoratiu, que cobra cada cop més importància en el context abans referit. Aquest treball s'ha dut a terme durant dècades per totes las associacions nacionals de supervivents i s'ha organitzat i se segueix organitzant sota el patrocini del Comitè Internacional de Mauthausen,

amb els objectius de:

- Passar el testimoni dels deportats a les generacions més joves.
- Explicar-los la ideologia i les estructures del sistema de camps de concentració del nazi-feixisme.
- Cridar l'atenció sobre la diversitat dels pobles europeus afectats.
- Sensibilitzar a la joventut europea per a una activa i solidària actuació cooperativa.

Fem costat al Comitè Internacional de Mauthausen (CIM), on hi ha representants de 21 països, en la defensa d'aquells principis i en el seu posicionament en contra de l'auge de l'extrema dreta i el neonazisme. En aquesta línia el Comitè ha adreçat una **Carta oberta al President Federal i al Canceller Federal d'Àustria**, de la qual extraïem uns fragments: *"Diverses manifestacions dels representants del nou govern austriac o de funcionaris dels respectius partits del govern, ens tenen extremadament preocupats, especialment les declaracions sobre el destí de refugiats o d'emigrants. Els nostres coneixements i la nostra pròpia experiència sobre el terrible destí de ser perseguit ens fan molt sensibles i agusen les nostres oïdes davant de cada injustícia o crueltat"*, tot recordant que el treball del CIM es basa en el Jurament de Mauthausen del 16 de maig de 1945 i esperant que el nou govern federal faci seves les lliçons del capítol més obscur de la història contemporània europea i faci possible la realitat d'una Europa comú i solidària. Els aproximadament 100.000 assassinats de Mauthausen i els milions de víctimes del feixisme no degueren morir inútilment, ja que donaren les seves vides per la llibertat i la igualtat de totes les persones, en la seva lluita contra el nacionalsocialisme i el feixisme. Ignorar-ho seria trepitjar el seu record. La carta va acompanyada de declaracions de supervivents del camp de Mauthausen de diversos països com a elements de reflexió, de les quals n'oferim una mostra:

Igor MALITSKI (Ucraïna, Kharkiv, 93 anys, Auschwitz, núm. 78437; Mauthausen, núm. 188005): *"Jo sé per pròpia experiència què se sent quan s'és a un país amb els drets de les persones restringits i quan part del sistema polític amenaça en convertir-se en xenòfob i antisemita. Per això demano al govern austriac la protecció de la llibertat, la pau i la solidaritat entre els pobles. I no pot permetre's que hi hagi polítics d'extrema dreta al govern"*.

Eugenius SLIWINSKI (Polònia, 94 anys, Mauthausen, Gusen, Steyr, presoner número: 22647): *"El nostre somni,*

el somni dels esclaus del sistema nazi va ser que arribés un temps de llibertat per a cada nació, raça o manifestació religiosa. Que mai inaudites diferències culturals i socials arribessin a ser com en el sistema dictatorial. Nosaltres, els expresoners, esperem que el govern austriac respecti aquells tràgics esdeveniments i mai margini els ciutadans. Perdonem, però mai ho oblidarem".

Maurice BERDAL (Belga, Gusen, núm. 99653, 94 anys): *"(...) Quan vaig ser alliberat el maig de 1945, els exreclusos del camp de Mauthausen vam fer un jurament que hem mantingut tota la vida. Jo sóc encara l'únic supervivent belga i sento com un deure preocupar-me perquè aquest valor pel qual hem lluitat durant tota la nostra vida sigui respectat. El meu desig per al nou govern d'Àustria (al Canceller com als ministres de dreta o extrema dreta) és que tinguin sempre en ment el Jurament de Mauthausen i facin el possible perquè la seva terra sigui una terra de llibertat, prosperitat i amistat en la qual els pobles puguin viure"*.

Dušan STEFANČIČ (Eslovènia; Mauthausen, núm. 91272; 90 anys): *"(...) Ja el 1946, es van fer les celebracions d'alliberament a l'antic camp de concentració de Mauthausen i des d'aquell moment van ser organitzades pel Comitè Internacional de Mauthausen i el Comitè austriac de Mauthausen. Per una bona raó, sobretot per les experiències personals i el perill d'una repetició d'aquella atrocitat, mai es van convidar a la celebració de l'alliberament de Mauthausen, persones, organitzacions o partits dretans. Per tant, és aconsellable que l'actual Govern Federal d'Àustria presti atenció sobre la seva composició democràtica, prestant especial atenció a l'àrea de responsabilitat de l'antic camp de concentració nazi Mauthausen. Al voltant de 200.000 persones de 72 nacions van ser detingudes en el complex del camp de Mauthausen, i al voltant de la meitat d'elles van morir-hi. Qui oblida el passat, prepara el futur."*

El President Federal d'Àustria, Alexander Van der Bellen ha respost al President del CIM i al Secretari General, amb els següents termes:

Els agraeixo el seu enviament d'11 de gener de 2018 que he rebut i llegit amb atenció. Des de fa temps segueixo el meritori treball del CIM i puc assegurar, un cop més, com valoro aquesta important tasca, que s'inscriu en el lema "Mai Més". He cridat l'atenció en converses prèvies, tant amb el govern federal actual com públicament, que el respecte per la nostra història comuna ens commina a què ens responsabilitzem amb aquesta història, amb els seus moments clars i els seus costats més foscos. I també he indicat que parar-hi una atenció plena requereix l'ús correcte del nostre llenguatge. No importa com fem servir les paraules i les frases. Formen la nostra consciència i més tard la nostra realitat."

Necessitem respecte pels drets de les minories, respecte per aquells que pensen de manera diferent i suport per a aquells en la nostra societat que més el necessiten. Això mostra el que realment valen els nostres valors."

Vull assegurar-los que durant el meu mandat faré tot el possible per garantir que el nacionalisme destructiu, la xenofòbia, l'extremisme de dretes i l'antisemitisme no tinguin cabuda a Àustria."

Gràcies de nou pel seu important compromís."

Amb els millors desitjos

Alexander Van der Bellen

Als 75 anys de la fi de la batalla de Stalingrad

Josep Escoda

La batalla de Stalingrad, la més sagnant i la més decisiva de les que es van lliurar al front de l'est, va acabar amb la humiliant capitulació davant dels russos del VIè Exèrcit alemany enviat per Hitler a conquerir-la. Aquesta derrota va significar la caiguda del mite de la invencibilitat d'Alemanya que, fins aleshores, tot i els fracassos davant Moscou i Leningrad, seguia impressionant i atemorint fins i tot a la gent que amb més coratge s'enfrontava al domini nazi. Stalingrad es va convertir, gràcies a l'heroisme dels seus defensors i a la capacitat de resposta de l'exèrcit soviètic, en el nom de l'esperança en una Europa o bé sotmesa o bé amenaçada pel terror nazi.

Stalingrad va entrar a la història quan Hitler, que seguia creient en l'imminent col·lapse de l'exèrcit roig, va prendre la decisió de desencadenar una ofensiva en direcció al Volga i la mar Càspia per apoderar-se dels camps petrolers del Caucas i obrir-se pas cap a l'Orient mitjà. Stalingrad es trobava en aquella direcció. Iniciada l'ofensiva al juliol, els exèrcits hitlerians van avançar sense aturador. Tot semblava anar bé per als invasors i Hitler podia seguir creient en la seva genialitat militar. El VIè Exèrcit, comandat per Friedrich von Paulus, aleshores fervent admirador de Hitler, va arribar sense entrebancs davant Stalingrad. L'assalt va començar el 19 d'agost i els soldats estaven confiats en una victòria ràpida que posés fi a la guerra i els permetés tornar a casa. El 23 d'agost Hitler ordenà el bombardeig de la ciutat per a trencar-ne la resistència. La ciutat va quedar destruïda i 40.000 dels seus 600.000 habitants van morir en els bombardeigs, però la resistència no es va trencar, ans al contrari, els seus defensors es van arrapar al territori encara amb més força amb la voluntat de no cedir davant l'invasor.

Però les ruïnes que els mateixos alemanys van causar els van obligar a fer un tipus de combat al qual no estaven acostumats. Els seus tancs, encallats sovint en les runes, eren víctimes d'emboscades russes, i la seva artilleria moltes vegades no podia disparar perquè la lluita era cos a cos. Tanmateix, a poc a poc i a costa d'un esgarriós nombre de baixes en ambdues parts, els alemanys van empenyer els defensor russos cap al riu i van arribar a

controlar un 80% de la ciutat, encara que mai de manera totalment efectiva ni duradora. Però, així i tot, Hitler estava exultant i va anunciar la imminent caiguda de la ciutat, fet que no passarà mai. Per tot arreu subsistien bosses de resistència soviètica entre la runa que actuaven per mitjà d'emboscades i contraatacs per sorpresa, mentre els franc tiradors feien destrosses entre els assaltants, la moral dels quals i la seva confiança en la victòria començà a trontollar. Alguns dels llocs de la ciutat es van fer immortals per la violència dels atacs alemanys i per la tenaç defensa dels russos, com el turó de Mamaev Kurgan, la casa de Pavlov, l'estació n°1, la fàbrica de tractors Octubre Roig. En aquest sentit una menció especial cal fer de les noies que servien a les bateries antiaèries, que malgrat la seva joventut van aguantar amb un coratge extraordinari els primers atacs de l'aviació alemanya. La resistència, tenaç, sangonosa, desesperada, heroica dels defensors va donar temps als militars soviètics per organitzar un poderós exèrcit que el 9 de novembre feu una contraofensiva fulgurant dirigida pels generals Vatutine i Rokossovski. Alguns dies més tard el VIè Exèrcit quedava encerclat, era el començament de la fi per als assaltants alemanys.

Però les autoritats alemanyes no ho van comunicar a la població. Encara més, en el seu discurs d'Any nou, Hitler va assegurar als desesperats soldats de Stalingrad que el seu sacrifici no havia estat en va perquè havia obligat als russos a concentrar a Stalingrad tro-

pes que d'altra manera haurien dificultat a l'exèrcit alemany l'establiment d'un nou front. I continuà afirmant que el VIè Exèrcit havia realitzat una contribució històrica a l'episodi més grandios de la història d'Alemanya. Era l'epitafi per a uns homes que s'havien d'arrossegar a quatre potes

per por dels franc tiradors i que estaven colpits per la fam, els polls, la disenteria i el fred que els congelava les extremitats. No hi havia solució per a l'exèrcit de von Paulus. Un intent del general Manstein d'obrir una bretxa a les línies russes per permetre la sortida dels alemanys encerclats va fracassar només a 25 kilòmetres de Stalingrad. Per consumir la solitud i abandó d'aquells homes, el 22 de gener, a uns quants dies del

final, una comunicació de Hitler els va començar a no rendir-se i a continuar la lluita fins al final. Però al 26 de gener el que quedava de l'exèrcit invasor va quedar dividit en dos per un atac soviètic. Alguns generals i oficials d'alta graduació es van suïcidar per no afrontar la vergonya de la rendició, però Hitler temorós del descàrrec, per a ell i per a Alemanya, que li comportaria aquesta acció, va ascendir von Paulus al rang de mariscal. Això volia dir, i von Paulus ho va entendre molt bé, que s'havia de suïcidar perquè mai un mariscal de camp alemany no s'havia rendit a l'enemic. Però von Paulus ja havia perdut l'admiració per Hitler i no va voler donar-li aquesta satisfacció. El 31 de gener el VIè Exèrcit alemany es va rendir als soviètics, quan només quedaven uns 100.000 homes d'aquell exèrcit orgullós i confiat, i d'aquests només uns 6.000 van poder tornar a Alemanya el 1955, la resta va morir en captiveri. El balanç de la batalla va ser espantós: durant la campanya de Stalingrad les baixes soviètiques van pujar a un milió cent mil homes, dels quals entorn al mig milió van ser morts. Per la seva banda els alemanys i el seus aliats van perdre més de mig

milió d'homes entre morts i presoners.

La batalla de Stalingrad s'havia acabat deixant rere seu un nombre aclaparador de morts i de destrucció; però, d'alguna manera, malgrat l'immens sofriment causat per les ambicions de Hitler, podríem dir que es va acabar amb esperança. No podem deixar de recordar que en aquesta tragèdia hi va haver ecos d'una altra tragèdia que no va acabar tant bé. Per exemple, el cap de la Luftwaffe que va castigar Stalingrad amb un bombardeig de concentració anihilador era el mateix que ho va fer abans a Guernika el 1937: el general Manfred von Richthofen. D'altra banda, allí va morir, al front d'una companyia de metralladores, Rubén Ruiz Ibarra, fill de la Pasionaria, la destacada dirigent comunista. I els generals Malinovski, Rokossovski i Rodimtsev, que van tenir un paper destacat a la batalla, havien estat abans assessors soviètics de les forces republicanes a la guerra d'Espanya, així com el general Voronov, que va dirigir l'artilleria republicana durant el setge de Madrid davant les tropes franquistes.

El Ministeri d'Afers Exteriors d'Israel oculta les lleis racials franquistes en una exposició

Cristina Calandre Hoenigsfeld

Fa uns anys, va ser el Ministeri d'Afers Exteriors espanyol, el que sistemàticament ocultava les normatives antisemites franquistes, tant en les seves exposicions, al anys 2007–2014 "Visados para la Libertad", com després des del 2014–2018 "Más allá del deber". Recordem que, des de l'Espanya franquista, tot just finalitzada la guerra civil, es van promulgar i aplicar lleis antisemites, que encara no han estat oficialment reconegudes i anul·lades: la de pas de fronteres va ser aplicada als meus avis materns, els Hoenigsfeld, per passar a Espanya l'agost de 1939, i la de depuració del col·legi de metges, al meu avi patern, Dr. Calandre, per republicà.

Després de molt esforç, vaig aconseguir que fossin reconegudes aquestes lleis, per diversos historiadors en els seus llibres, com van fer l'any 2015 Josep Calvet i Àngel Viñas, i Paul Preston, al 2016; a més d'un vídeo de la Generalitat de Catalunya en aquest mateix any. També van ser reconegudes per la Comissió Europea, l'any 2014, mitjançant l'EHRI. I ara ens trobem, amb què el Ministeri d'Exteriors d'Israel, acaba d'inaugurar el dia 5 de febrer un memorial i una exposició, per honorar els diplomàtics "justos de les nacions", que porta el títol "Beyond Duty". Entre els diplomàtics de diferents països es troben quatre espanyols: Eduardo Propper de Callejón, Sebastián Romero Radigales, José Ruiz Santaella i Àngel Sanz Briz (conegut com l'Àngel de Budapest).

Al web sobre l'exposició, que va recórrer molts països, en l'apartat dedicat al diplomàtic Romero Radigales se cita: *"Spain did not enact anti-jewish laws"*, la qual cosa és falsa, perquè sí que ho va fer, i a més les va

aplicar, com en el cas dels meus avis materns. Després d'haver estat reconegudes per historiadors i per la pròpia Comissió Europea, no es pot permetre que se segueixin ocultant aquestes normatives, i menys pels descendents de les mateixes víctimes jueves, ja que això és manipular la història de l'Holocaust.

Els quatre diplomàtics franquistes espanyols que són homenatjats i estan en el memorial, van ser cessats pel govern legítim de la II República el 1936, després de posicionar-se a favor del cop feixista de Franco contra la legalitat republicana. Els reconeixements no semblen el més adequat per a aquests personatges que potser van ajudar alguns jueus a escapar de la Shoah, però que van trencar amb l'ordre constitucional de 1931 a Espanya, ajudant a què guanyés el nazi-feixisme. Per contra, el mateix Ministeri d'Afers Exteriors espanyol, l'any 2010 va inaugurar una placa a la seva seu a Madrid, en honor dels diplomàtics lleials a la legalitat republicana.

Dia Internacional en memòria de les víctimes de l'Holocaust i de prevenció de crims contra la Humanitat

Any rere any augmenten els pobles i ciutats que se sumen a aquesta commemoració als següents pobles i ciutats: Cáceres, Barcelona, Terrassa, Sant Boi de Llobregat, Gavà, Lleida, Mataró, Sabadell, Vilafranca del Penedès, Santa Coloma de Queralt, Albatàrrec, Ràfol, Xàtiva, La Pobla Llarga, Onda, Ciutadella, Saragossa, etc.

Acte a Vilanova i la Geltrú

D'entre les institucions, remarcuem la Generalitat Valenciana, el Parlament i la Generalitat de Catalunya, a més dels actes organitzats per l'Amical a Vilanova i la Geltrú i al Palau de la Aljafería, seu de les Corts d'Aragó, amb intervenció de col·lectius de víctimes.

Cal destacar també la participació de l'Amical a l'acte organitzat per l'Ajuntament de Lleida amb inauguració del monument als deportats lleidatans i a l'acte organitzat per 4 Instituts de secundària de Lleida celebrat al teatre de l'Escorxador de la capital lleidatana.

Col·lectius participants a l'acte de Saragossa

A Albatàrrec (Lleida) assistirem també a la inauguració d'una placa en record del deportat de la localitat Camilo Carrera Botines.

Acte a Lleida

Actes a Madrid

Els dos actes oficials se celebraren a l'Assemblea de Madrid i al Senat. En el primer d'ells, el 26 de gener, organitzat per l'Assemblea i la Comunitat Jueva de Madrid, va encendre l'espelma en record dels republicans la nostra sòcia Carmen Badia; i el dia 29, en l'acte d'estat organitzat pel Senat i la Federació de les Comunitats Jueves d'Espanya, va intervenir la nostra delegada Concha Díaz i encengué l'espelma la sòcia Inmaculada Mª González Díaz, neta de Manuel Díaz Barranco, deportat a Mauthausen.

També se sumaren a la commemoració diversos ajuntaments: el de Madrid, el 26 de gener, durant el qual va intervenir i encengué l'espelma Concha Díaz; el de Móstoles, que el dia 28 va oferir el concert

"Cantar después de Auschwitz: cantos para la memoria de la Shoá", en un acte organitzat per la Regidoria de Cultura, Benestar Social i Vivenda i en el qual, a més de la nostra delegada i les autoritats, hi van assistir Esteban Ibarra, president del *Movimiento contra la Intolerancia*, Miguel de Lucas, director general del Centro Sefarad-Israel i Miguel A. Medina i Aníbal Iván Matos, del *Círculo Europeo de antiguos deportados e internados Testigos de Jehová*; i el de San Agustín

de Guadalix, el 30 de gener, organitzat per l'ajuntament, la Comunitat Jueva de Madrid i el Centre Sefarad-Israel i amb l'encesa d'espelma a càrrec de Concha Díaz

INFORMACIONS

Participació en el segon congrés internacional de l'*European Association for Holocaust Studies*

Aquest congrés celebrat a Cracòvia (Polònia) del 13 al 17 de novembre del 2017 va centrar-se en el tema: *Current Research on Auschwitz History and Memory*. Després d'una visita d'estudi al Museu d'Auschwitz, durant tres dies es van debatre diversos temes, un d'ells sobre Auschwitz i Espanya, en el qual Juan M. Calvo, Alexandre Rigol i Marta Simó van presentar la ponència "Els deportats polítics espanyols i els jueus espanyols a Auschwitz". Durant aquest any està prevista la publicació de les diverses ponències.

II Trobada de la Xarxa de Ciutats contra la impunitat franquista. Barcelona Ciutat de Pau

L'Amical va participar en aquesta jornada de treball, que tingué lloc el dia 22 de febrer, a l'antiga presó Model. Obriren la sessió l'alcaldeessa Ada Colau i el president de l'Associació Catalana d'Expressos Polítics de Catalunya, Carles Vallejo.

Participació de l'Amical en el pla de drets humans de l'Ajuntament de Madrid

El 17 d'octubre de 2017 es va celebrar la sessió constitutiva del *Foro de Derechos Humanos*, amb Mauricio Valiente, Rafael Escudero i José María Urquijo per tal de constituir cinc taules de treball: Drets civils i polítics; Igualtat, no discriminació i gestió de la diversitat; Drets econòmics, socials, culturals i mediambientals; Laïcitat i diàleg interreligiós; i Memòria Històrica, a la qual es va inscriure la nostra delegada Concha Díaz. En posteriors reunions es constituí la Taula de Memòria Històrica i es formaren els grups de treball: llocs de memòria; atenció a les víctimes; nens robats; pedagogia, educació i cultura; recomanacions de les Nacions Unides, arxius i proposta de les associacions. Concha Díaz va integrar-se a llocs de memòria, pedagogia, educació i cultura a proposta de les associacions. També es va donar a conèixer el pla d'actuació municipal en el tema de Memòria, s'estudiaren els textos elaborats pels diversos grups, fins arribar al 3 de febrer de 2018, quan es realitzà una jornada de treball sobre la Memòria Històrica, amb valoracions i propostes més immediates, per remetre'l a l'Ajuntament.

Contra la impunitat del franquisme

El dilluns 20 de novembre 2017 -en una data ben assenyalada-, l'*Encuentro Estatal de Colectivos de Memoria Histórica y de víctimas del franquismo*, del que forma part l'Amical, va convocar a una concentració davant el Congrés de Diputats contra la impunitat del franquisme i amb la reclamació a les formacions polítiques democràtiques del compromís per a desenvolupar durant la present legislatura una **Llei de reconeixement i protecció integral a les víctimes del Franquisme**. El comunicat que es va llegir acabava amb les següents demandes sobre el contingut de la llei:

- Que es reconegui jurídicament a les Víctimes del franquisme, del nazisme i de la transició política i els garanteixi els drets a la Veritat, la Justícia i la Reparació en

els termes establerts pels tractats i acords signats per l'Estat espanyol i organismes internacionals.

- Que es protegeixi de manera eficaç a totes les Víctimes, directes i indirectes. Han de considerar-se també com a víctimes del franquisme els grups, comunitats i institucions democràtiques que haguessin estat afectats en els seus drets, interessos o béns jurídics.

- Que es declari la nul·litat de ple dret de totes les accions legals de caràcter repressiu del règim franquista, així com de tota aquella legislació que garanteixi la impunitat dels crims franquistes.

- Que es garanteixi la completa eliminació de totes les formes d'exaltació del franquisme, carrers, monuments i honors, tant per part dels ajuntaments com de les comunitats autònomes i de l'administració central.

Protesta de la Federació d'Associacions de Memòria Històrica de la regió de Múrcia

Aquesta protesta es basa en l'absència de representació institucional a la primera reunió de la Xarxa Interautònica sobre Memòria Històrica celebrada a Pamplona, el 15 de març, omissió que atribueixen a la falta d'un organisme encarregat d'aquest tema a la seva regió, per la manca de preocupació del govern, el qual, d'altra

banda, manté topònims i noms franquistes en diversos indrets, mentre s'obliden de les víctimes del franquisme. Per tot això, demanen al Parlament Regional murcià la creació d'un Departament, Direcció General o un altre organisme similar sobre la Memòria Històrica que coordini i canalitzi totes les iniciatives que es realitzin.

Drets civils i socials per a tothom

Sota aquest lema, el 17 març l'Amical va participar a la manifestació a Nou Barris de Barcelona, convocada per Unitat contra el feixisme i el racisme, per tal de sumar-se a la Jornada internacional contra el racisme i el feixisme, que té lloc a moltes ciutats europees.

Renée Lafont. Primera periodista afusellada pels franquistes

Tot i les dificultats per desenterrar i donar nom als milers de víctimes que es troben encara en foses, Còrdova ha emprès l'obertura d'alguna fosa i, entre les restes trobades, ha estat identificada Renée Lafont, afusellada l'1 de setembre de 1936, mentre cobria els combats pel diari *Le Populaire*. A França, es treballa per la repatriació de les seves restes i retre-li homenatge.

Dia nacional de l'exili i la deportació. Prats de Molló, 11 de febrer de 2018

Ferran Palau

El 31 de gener de 2017, el Govern va aprovar declarar el 5 de febrer com a Dia Nacional de l'Exili i la Deportació, en memòria dels fets esdevinguts en aquesta data de l'any 1939; el 5 de febrer de 1939, els màxims representants de les institucions republicanes —el president de la Generalitat de Catalunya, Lluís Companys; el president del Govern Basc, José Antonio de Aguirre; el president de la República, Manuel Azaña, el president de les Corts espanyoles, Diego Martínez Barrio—, van fugir pel Coll de Lli (La Vajol), juntament amb centenars de civils i militars.

Commemoració 2018

La Retirada

Més enllà de la vinculació històrica amb aquesta data, la declaració del 5 de febrer com a Dia Nacional de l'Exili i la Deportació també vol generar consciència davant els exilis i els desplaçaments forçosos de po-

blació que s'estan produint actualment arreu del món, com ara el drama humanitari que viu la Mediterrània. (Font: web gencat.cat)

Aquest any, el lloc triat per a la commemoració ha estat Prats de Molló-La Preste, petita localitat pertanyent a la comarca nord-catalana del Vallespir, encara que en territori francès des de 1659.

Prats de Molló comptava amb uns 2.000 habitants en el 1939 i es van veure desbordats quan van acollir des del 26 de gener i en només unes poques setmanes, a més de 100.000 refugiats, civils, militars, milers de caps de bestiar i una ingent quantitat de material bèl·lic. Tot i les precàries condicions i els seus limitats recursos, els veïns de la població no van dubtar a donar aixopluc, fins i tot en les seves pròpies cases, aliments i cures mèdiques als milers de persones que fugien de l'exèrcit feixista, sent a dia d'avui un veritable exemple de solidaritat. El passat dia 11 de febrer

de 2018, en presència d'unes 200 persones, tant de la Catalunya del Sud, com de la Catalunya del Nord, autoritats de l'ajuntament de Prats de Molló, el Conseil Régional i altres càrrecs electes, tant francesos com catalans, i representants d'associacions memorialistes, entre elles l'Amical de Mauthausen, el Govern de la Generalitat, representat pel president del Parlament, Roger Torrent, van voler, d'una banda, dignificar i honorar als 36 republicans que reposen en la fossa comuna en el petit cementiri de la localitat, descobrint una làpida en la qual figuren els noms de les persones que

s'han pogut identificar. D'altra banda, a les escoles de Prats de Molló, lloc on van ser allotjats centenars de refugiats es va descobrir una placa en la qual la Generalitat de Catalunya agraeix la solidaritat de la vila de Prats de Molló.

En els actes hi va ser present una bandera republicana que va arribar a Prats de Molló el 1939 portada per un soldat republicà i que el seu fill, nascut a França, ha conservat fins avui.

Atemptat nazi contra el monument de Vinaròs

El 28 de març, el monument als deportats de Vinaròs va ser objecte d'un acte indigne: la pintada d'una esvàstica. La cura de la memòria històrica és un dels pilars de la democràcia per això denunciem amb tota la nostra energia aquesta agressió a la memòria dels vinarosencs deportats, entre els quals s'hi comptava Paco Batiste Bayla, impulsor d'aquest monument ubicat al cementiri i en el qual, cada any, s'hi realitzen actes d'homenatge. Afortunadament, segons les darreres informacions que tenim, la guàrdia civil ha detingut al personatge sospitós de haver fet aquest atemptat nazi-feixista.

HOMENATGES

Homenatge a Santiago Ventosinos

El dia 27 de gener a iniciativa d'AAR (Agrupación Abierta de Robledo), l'Ajuntament de Robledo de Chavela, va realitzar una ofrena floral davant la placa de Santiago Ventosinos Conde, supervivent de Mauthausen i fill predilecte del poble des de l'any 2015.

En l'acte, Ernesto Duran, regidor d'AAR, va pronunciar aquestes paraules: "Santiago Ventosinos Conde va ser un jove de Robledo que després de combatre el feixisme a Espanya va ser enviat a l'exili a França, detingut per l'exèrcit nazi i deportat al camp de concentració de Mauthausen. Prop de deu mil espanyols i quatre-centes espanyoles van passar per aquests camps de concentració on van treballar com a esclaus a les fàbriques d'armament i hi moriren més de la meitat. De la pro-

víncia de Madrid, al voltant de cinc-centes persones van passar per aquests camps i de 15 pobles de la serra, propers a Robledo, va haver-hi 31 deportats. Avui a França són considerats herois nacionals. A Espanya segueixen sent uns desconeguts per als seus propis veïns. A Robledo podem dir amb orgull que som el primer poble de la zona en què s'ha col·locat una placa a un deportat per acord municipal, però això no és suficient, cal portar-lo a les escoles, explicar la lluita del poble espanyol, dins i fora de les nostres fronteres, advertir a què condueixen les idees xenòfobes i feixistes per tal que un genocidi d'aquestes proporcions no es repeteixi mai més".

Homenatge a Eliseu Villalba Nebot

Després de molts esforços per part de l'Amical, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona, el dia 12 de gener es va col·locar una placa al barceloní Mercat del Ninot per recordar la figura d'Eliseu Villalba, antic treballador del mercat, amb l'objectiu de

restituir la seva memòria, justament a l'indret on no va poder reintegrar-se a causa de la depuració a la qual el va sotmetre l'ajuntament de Barcelona. Home de conviccions republicanes, va haver de marxar a França com a soldat de l'Exèrcit Popular i patí la penalitat de

la deportació a Mauthausen, després de transitar per diversos escenaris de la guerra a França i de ser capturat pels alemanys a Dunquerque. Sobrevisqué a les ignomínies del camp i retornà a Barcelona el maig de 1948, on s'entestà a defensar

els seus drets morals i materials des de l'Amical de Mauthausen, associació de la qual va ser un dels seus fundadors. La descoberta de la placa es va fer amb presència de la seva filla, representants municipals i

un centenar d'amics i amigues, i de la seva trajectòria en va quedar constància durant varies setmanes en els plafons elaborats per a l'ocasió.

Homenatge a Joaquín Dobón Aguillega, José Guinot Moliner i Manuel Alfonso Ortells

El dia 27 de gener, dins dels actes del Dia Internacional de l'Holocaust, a la casa de cultura de l'Ajuntament d'Onda, es va homenatjar als tres conciutadans víctimes en els camps de concentració nazis, Joaquín Dobón Aguillega, José Guinot Moliner i Manuel Alfonso Ortells, al qual vam dedicar unes paraules en el nostre anterior butlletí amb motiu de la seva mort. Els familiars dels tres onders van rebre una placa de reconeixement.

Homenatge a les víctimes madrilenyes dels camps de concentració nazis a l'Ajuntament de Madrid

Durant el ple del 27 de febrer, per part dels 57 regidors de l'Ajuntament de Madrid, es va llegir íntegrament la llista, proporcionada per l'Amical de Mauthausen, dels noms de les 449 persones nascudes

a Madrid que van ser deportades a diversos camps de concentració nazis durant la Segona Guerra Mundial. La proposició que instava a aquesta lectura la va presentar el Grup Municipal Socialista el 31 de gener i va ser aprovada per unanimitat. Destaquem les paraules de l'alcaldessa Manuela Carmena al seu discurs:

"Hem volgut que els noms que hem pronunciat, forin part del record d'aquesta ciutat, en el seu homenatge de memòria, i de justícia, hem volgut que quedin per sempre fixats a aquesta ciutat de Madrid. Perquè la seva memòria valgui perquè la humanitat sigui cada vegada més gran i tingui

més esperança en el seu futur". La iniciativa va ser possible gràcies a la implicació de l'Amical, que estigué present a l'acte, al costat de l'*Asociación por la Recuperación de la Memoria Histórica* i represen-

tants de 32 delegacions diplomàtiques, que feren costat a l'exportat Eufemio Alvarez Garcia.

EXTREMADURA

II Semana en memoria de las víctimas del Holocausto

Acto conmemorativo

Els nostres delegats José Hinojosa i Antonio López Rodríguez estan duent un treball intens per tal d'ampliar la *Xarxa Mai Més*, de manera que fins ara han aprovat la moció d'adhesió els següents ajuntaments de la província de Badajoz, on hi hagué 220 deportats: Granja de Torrehermosa (6 deportats); Guareña (7 deportats); Llerena (1 deportat); Olivenza -San Rafael- (9 deportats); i Ribera del Fresno (9 deportats). I pel que fa a la província de Càceres, amb 78 deportats,

l'han aprovada: Alía (4 deportats), Casar de Cáceres (1 deportat) y Miajadas (3 deportats).

També s'hi han adherit els següents centres educatius: IES *Alba Plata* de Fuente de Cantos (Badajoz), el CE-PA *Maestro Martín Cisneros* i l'IES *Albalat* (Cáceres); i les entitats memorialistes: *Asociación Memorial Campo de Concentración de Castuera* (AMECADEC) i l'*Asociación Memorial en el Cementerio de Cáceres* (AMECECA).

Com a fruit del seu treball, la *Casa de Cultura de Casar de Cáceres* ha acollit, des del 19 al 27 de març, l'exposició "Republicanos españoles en los campos nazis" acompanyada de material explicatiu, amb la qual es preveu una itinerància per les Cases de Cultura que gestionen els ajuntaments. D'altra banda, una altra exposició "Semana en memoria de las víctimas del Holocausto" ha recorregut al llarg del curs els següents instituts: IES *Alba Plata* (Fuente de Cantos); IES *Ágora* (Cáceres); IES *Albalat* (Navalmoral de la Mata); IES *El Brocense* (Cáceres) i IES *Alagón* (Coria), amb el compromís de ser exposada el mes d'abril als IES *Norba* (Cáceres), *Al-Qázeres* (Cáceres) i *Luis de Morales* (Arroyo de la Luz), i a altres centres educatius.

PAÍS BASC

Per iniciativa del nostre delegat Juanfran Murillo, amb la col·laboració del *Colectivo la Ilusión* d'Errenteria, a la Societat Fotogràfica de Guipúscoa de Donostia, el 16 de març, ha estat inaugurada una magnífica exposició "Deportación, silencio y muerte". Fruit del viatge a Mauthausen l'any 2016, Murillo, nét del deportat Antonio Díaz, assassinat a Gusen, presenta 26 fotografies de gran format que mostren els indrets de Mauthausen i els seus comandos, acompanyades d'una instal·lació artística, amb siluetes de persones de diferents colors –símbol dels triangles amb què assenyalaven els deportats–, sense rostre ni roba –símbol de la deshumanització–, i d'un QR, que deriva

a un blog explicatiu. L'exposició romandrà oberta fins l'11 d'abril.

CONFERÈNCIES I EXPOSICIONS

Ometem, per raó d'espai, la menció de les conferències a centres educatius, impartides per Joan M. Calvo, Concha Díaz, Josep Escoda, Enric Garriga, Tomas Rebollo, Josep San Martín, Alex Rigol, Rosa Toran i Llibert Villar.

23 de novembre 2017. Madrid. Presentació a la Librería El Buscón i al local de l'AA.VV. Valle Inclán de Prosperidad, de l'associació *Amical de Mauthausen y otros campos y de todas las víctimas del nazismo de España*, a càrrec de Concha Díaz.

8 al 26 de gener 2018. Sant Hipòlit de Voltregà. IES del Voltreganès, exposició "Mauthausen, l'univers de

l'horror".

16 de gener. Móstoles (Madrid). Inauguració de l'exposició "Resistentes y Deportadas" en el Museo de la de la Urbe, amb l'assistència de regidors, l'historiador local David Martín del Hoyo i Concha Díaz. L'exposició, oberta fins el dia 11 de març, ha estat visitada per unes 2.500 persones.

18 de gener. Cornellà de Llobregat. Presentació per Rosa Toran de la novel·la gràfica *Esperaré siempre tu regreso. Recuerdos de un superviviente de Mauthausen* de Jordi Peidro, en un acte organitzat per CCOO de Cornellà, l'Associació d'Expresos Polítics de Catalu-

Entrada gratuita

nya i l'Amical.

22 de gener. UPC de Vilanova i la Geltrú, Conferència de Josep Escoda "La deportació dels republicans als camps nazis".

25 de gener. Madrid. Intervenció de Concha Díaz en el *Proyecto Interdisciplinar conmemorativo de la Shoah* a l'IES *La Estrella*.

3 de febrer. Santa Coloma de Queralt. Conferència d'Enric Garriga "Deportats a Mauthausen: el cas de la Baixa Segarra", organitzada per l'Associació Cultural Baixa Segarra.

Montserrat Roig. Els Catalans als camps nazis.

6 de febrer. Presentació de la reedició de *Els catalans als camps nazis* de Montserrat Roig, a la UPC de Vilanova i la Geltrú, amb la participació de l'alcaldesa Neus Lloveras, el periodista Francesc-Marc Alvaro, l'editora Pilar Beltran, Enric Garriga i Rosa Toran, de l'Amical.

9 de febrer. Vilafranca del Penedès. A l'Escorxador, conferència d'Enric Garriga "Memòria, deportació i prevenció del feixisme: el projecte de la Xarxa Mai Més de l'Amical de Mauthausen".

9 de febrer. Barcelona. Casal Lambda. Participació de Rosa Toran en el visionat del documental "Párrafo 175", sobre la persecució dels homosexuals.

14 de febrer. Participació de Rosa Toran a la Taula rodona "Els catalans als camps nazis, un llibre cabdal" dins el cicle "Montserrat Roig, 1977. Memòria i utopia", al Centre Cultural del Born, organitzada per l'Ajuntament de Barcelona.

16 de febrer. Villanueva de la Serena (Badajoz). Estrena del documental "5105. Historia de una fuga de

Mauthausen" al cine-teatre Las Vegas, amb la col·laboració de la Delegació de l'Amical d'Extremadura.

5 de març. Almenar (Lleida). Inauguració de l'exposició "Resistents i Deportades", que hi estarà fins al 29 de març, i conferència de Josep San Martín sobre la deportació de les dones als camps nazis.

7 de març. Alcalá de Henares. Sessió de treball amb els professors de l'IES Mateo Alemán sobre el coneixement de la història de la deportació.

7 de març. Novallas (Saragossa). Conferència de Juan M. Calvo sobre la deportació de les dones als camps nazis.

7 de març. Alcalá de Henares. Sessió de treball a càrrec de Concha Díaz "El conocimiento sobre la historia de la deportación" a l'IES *Mateo Alemán*, amb alumnes i professors.

13 de març. Móstoles. Conferència de Concha Díaz a l'ajuntament sobre "Las Mujeres en la Segunda Guerra Mundial".

16 de març. Graus (Osca). Conferència "Historias desconocidas. Vecinos de la Ribagorza en los campos de concentración nazis", a càrrec de Josep San Martín i Fernando Cardoso.

17 de març. Barcelona. Presentació de Rosa Toran del llibre *Josep Miret Musté (1907-1944). Conseller de la Generalitat, deportat i mort a Mauthausen*, en el marc del Congrés extraordinari del PSUC.

5 a 25 d'abril. Vilanova i la Geltrú. VI Cicle de cinema sobre la deportació als camps nazis, al Teatre Principal.

11 d'abril. Pinto. Conferència de Concha Díaz a les III Jornades de Memòria Històrica "Francisco Aguilar Lagos" sobre "*Espanoles deportados a los campos nazis*".

11 d'abril. Miranda de Ebro. L'Associació per la memòria històrica de Miranda de Ebro organitza unes jornades per retre homenatge a les víctimes del franquisme de Miranda de Ebro, en les quals participa el delegat de l'Amical de Mauthausen i altres camps a València, Adrián Blas Mínguez, amb la conferència "Mirandeses en los campos de concentración nazis".

16 d'abril. Madrid. Sessió de treball amb els professors de l'IES Juan Ramón Jiménez sobre "Espanoles deportados a los campos nazis".

16 d'abril. Madrid. Sessió de treball amb els professors i xerrada als alumnes de l'IES *Juan Ramón Jiménez* sobre "Espanoles deportados a los campos nazis".

RECORDEM A...

Jorge Babel, treballador forçat a la TODT, soci núm. 550, que ha mort a Oullins.

Joan Fontcuberta Gel, soci núm. 1424, que va morir el dia 10 de febrer.

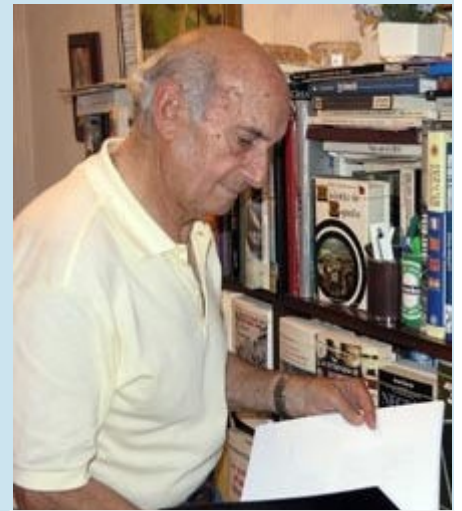
Joan Miralpeix Terricabras, soci núm. 679, mort el dia 9 de febrer.

Montserrat Pons Capellas, neboda del deportat a Mauthausen, Joan Capellas Faixa, sòcia núm. 1301, que va morir l'11 de març de 2018.

Joaquín Gálvez Prieto. Soci núm. 149, fill de Francisco Gálvez Arias, assassinat a Gusen, que va morir l'1 de febrer a Sant Sebastià.

Persona d'una gran trajectòria de lluita i compromís, com va quedar plasmat en les seves memòries *Tener 13 años en el 36* (Azti Argitaletxea, Sant Sebastià, 2006). Republicà exiliat amb 13 anys a França amb la seva família, mentre que el seu germà era afusellat pels feixistes a Madrid i el seu pare, Francisco Gálvez Arias, era deportat a Mauthausen i assassinat a Gusen el 9 d'abril de 1941. Des de la seva joventut, la seva trajectòria va estar lligada a la defensa de la llibertat, amb total disposició a participar en actes sobre la història oblidada de la guerra, l'exili i la

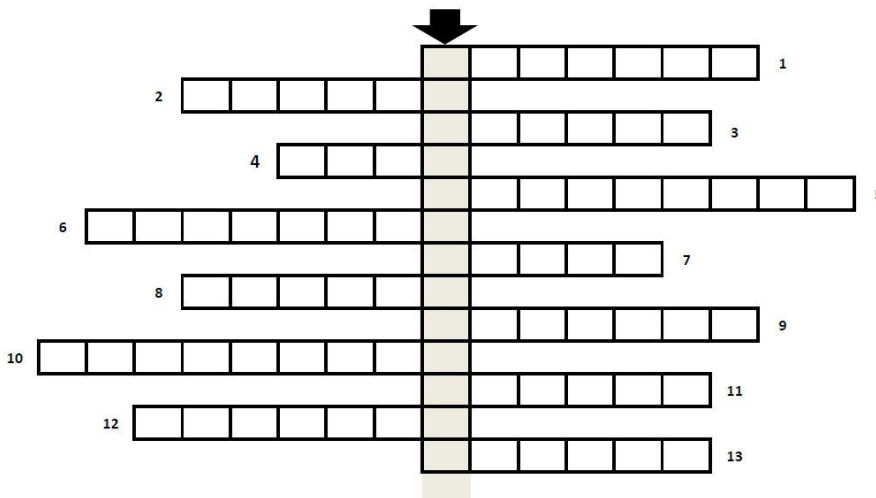
deportació, sense parar de reclamar honor, memòria i dignitat per als deportats bascos que van donar la seva vida en la lluita contra el nazisme. Delegat de l'Amical de Mauthausen a Euskadi i referent entre les associacions de memòria històrica guipuscoanes, fins als últims anys va donar nombroses xerrades a col·legis i centres culturals, va ser entrevistat en ràdios i en diaris, i va ser protagonista de documentals que van donar a conèixer el seu testimoni, un testimoni que li atorga un reconeixement social i que sobreviurà més que els seus 94 anys de lluita.

Joaquín Gálvez Prieto

ACRÒSTIC TEMÀTIC Núm. 17

David Domènech

Situa correctament en horitzontal les definicions i descobriràs, en la línia vertical, el nom d'un camp de concentració ubicat a la població d'Oranienburg. És el camp més proper a Berlin.

HORITZONTALS:

- 1-Situada en Berlín, fue la prisión militar aliada que albergó a R. Hess.
- 2-Discurso en tono solemne y elevado que se pronuncia para enardecer o levantar los ánimos, especialmente de carácter militar o político.

- 3-Acción de introducir los cartuchos dentro de la recámara.
- 4-De nombre Ilse. Esposa del comandante de Buchenwald, conocida por crear objetos con la piel de los prisioneros caracterizados por distintos tatuajes.
- 5-Embarcación capaz de navegar bajo el agua, especialmente utilizada con fines militares.
- 6- Famoso caza británico monoplaza.
- 7- Color del distintivo triangular de identificación de los asociales.

- 8- Importante ciudad de Alemania muy cercana al campo de concentración de Dachau.
- 9- Lugar donde se arreglan las armas.
- 10- De nombre Ion, líder de los fascistas rumanos y colaborador de la Alemania nazi.
- 11- Famoso avión de las fuerzas alemanas.
- 12- Acción de asesinar a muchas personas.
- 13- Antigua capital China, donde los japoneses cometieron una masacre.

Solucions al n° 16

HORITZONTALS: 1-Camela 2-Gestapo 3-Merkers 4-Jeep 5-Iglesia 6-Sake 7-Gaita 8-Gaswagen 9-Enigma.

VERTICALS: 1- Compiegne

**Ajuntament
de Barcelona**

**Diputació
Barcelona**

LOTRANS

**AJUNTAMENT DE
Vilanova i la Geltrú**

**Ajuntament
de Santa Coloma
de Gramenet**

Obra Social
Fundación "la Caixa"

**AJUNTAMENT
VILAFRANCA
DEL PENEDES**